

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ХУДОЖНІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ
ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ НОРМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Комунікативна компетенція майбутніх фахівців у галузях образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та дизайну нерозривно пов'язана із теоретичним і практичним володінням усіма нормами сучасної української літературної мови загалом і лексико-стилістичними – зокрема. Однак “моніторинг якості усного та писемного мовлення студентів свідчить про недбалість у вживанні українського слова; майбутні фахівці не вміють змістовно, правильно, послідовно й логічно сформулювати думку, дібрати влучні вислови; їх мовлення характеризується порушенням норм літературної мови, величезною кількістю лексичних калюк, росіянізмів, жаргонізмів, діалектною, сленговою лексикою, плеоназмом, тавтологією тощо” [1, с. 81].

Високий рівень професійного мовлення передбачає досконале володіння нормами літературної мови, фаховою термінологією та вмінням добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети й обставин спілкування.

Слід зазначити, що “мовна норма — сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови і суспільства. Розрізняють орфоепічні, орфографічні, словотвірні, лексичні, фразеологічні, граматичні, стилістичні норми” [3].

Мета дослідження – розкриття основних принципів формування комунікативної професійної компетенції студентів художніх спеціальностей у взаємозв'язку із оволодінням лексико-стилістичними нормами сучасної української літературної мови.

Підкреслимо, що комунікативну компетенцію кваліфікують як “систему знань, умінь і навичок, потрібних для ефективного спілкування” [2, с. 21], а професійна комунікативна компетенція “...репрезентує професійні знання, вміння і навички спілкування” [4, с. 19].

Оскільки основними завданнями навчальної дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” є, зокрема, наступні: “...сформувати мовну компетенцію майбутніх фахівців, що містить знання і практичне оволодіння нормами літературної професійної мови, а також стійкі навички усного і писемного мовлення, зорієнтованого на професійну специфіку...” [4, с. 14], то вважаємо необхідним дотримуватися тісного взаємозв’язку між теоретичним і практичним оволодінням нормами сучасної української літературної мови, з одного боку, і формуванням стійких комунікативних компетенцій, потрібних у професійному спілкуванні, – з іншого. Цей зв’язок, на нашу думку, полягає у відмові від формального підходу до вивчення української мови, за якого основна увага спрямована не на зміст мовлення, а на форму. Студентам не слід заучувати поняття і правила української мови безвідносно до мовленнєвих завдань, оскільки такий підхід веде до все більшої абстрагованості правил сучасної української мови і відірваності студентів від практичного застосування здобутих знань.

Перед тим, як переходити до виконання практичних завдань, покликаних покращити володіння лексико-стилістичним нормами української літературної мови, студенти повинні активізувати опорні теоретичні знання, пригадати основні лексичні норми СУЛМ (загальноприйняті правила слововживання, прийняті в сучасній українській літературній мові, що регламентують використання слів відповідно до їх лексичного значення), пов’язавши їх зі стилістичними нормами СУЛМ (які регулюють вибір слова або синтаксичної конструкції відповідно до умов спілкування і стилю викладу), встановити зв’язок між

цими правилами та нормами і тим, як оволодіння ними сприяє підвищенню комунікативної компетенції загалом і фахової комунікативної компетенції – зокрема.

Оскільки відхилення від норм слововживання у мовній практиці зумовлені різними чинниками (незнанням точного лексичного значення слова; невмінням вибрати із синонімічного ряду найточніше слово, тобто незнанням синонімічного багатства мови; вживанням калюк з російської мови; використанням в одному функціональному стилі мовних засобів, характерних для іншого стилю, тощо), то доречними будуть такі завдання, виконання яких має на меті досягнення кількох цілей, зокрема: а) активізація фонових (професійних і загальнолюдських) знань студентів; б) збагачення їхнього активного словникового запасу додатковою лексикою; в) поглиблення й наочна ілюстрація знань про лексико-стилістичні та інші норми СУЛМ; г) вдосконалення навичок роботи зі словниками та іншою довідковою літературою тощо. Пропонуємо кілька взірців таких завдань.

Завдання 1. За допомогою тлумачного словника мистецтвознавчих термінів з'ясуйте значення і походження запропонованих терміноодиниць, а також розподіліть їх у кілька колонок: а) грецького походження; б) латинського; в) українського; г) німецького; г) італійського; д) французького; е) англійського. Поставте наголос. Доповніть самостійно колонку з термінами українського походження. Окремо выпишіть лексеми, які складаються з терміноелементів різного походження.

Культура, композиція, декорація, пластика, атлант, каріатида, архітектоніка, алегорія, хроматичний, дизайн, живопис, образ, світлота, підмальовок, офсет, вельвет, веранда, колорит, фреска, темпера, карикатура, контур, мольберт, рейсфедер, шриффт, розпис, рисунок, пам'ятник, вишивка, екслібрис, плафон, панно, мініатюра, акварель, емаль, мозаїка, вітраж, скульптура, статуя, монумент, архітектура.

Завдання 2. Відредагуйте речення (виправте логічні, стилістичні, орфографічні, пунктуаційні й інші помилки).

Саме перше що кинулося в очі прийшовши до музею, була повна запусненість його приміщень. Риклама являється, одним з самих важливих елиментів маркетинга. Подружна пара дуже любить старовину тому антиквар дуже природньо вписався у їхній інтирьєр. В 2 годині відбудиться відкриття виставки художника Марчука в галереї Бастіон, запрошуються всі бажуючі. В нього удобне і просторне жиле приміщення, навіть прихожа має обєм біля 10 кв. метрів а світло ригулюється в залежності від потреби.

Завдання 3. Наведіть до іншомовних (запозичених) слів українські відповідники (синоніми). Взірець: *ренесанс – відродження.*

Пейзаж, домінувати, ахроматичний, мінімальний, інновація, комунікація, максимальний, реальний, оптимальний, фантазія, пропорція, композиція, контраст, асиметрія, аранжування, візуальний, хроматичний, ідентифікація, оригінальний, прогрес, комбінація, манускрипт, компонент, потенціал, лозунг, креативний, регрес, етап, імідж, елемент, респектабельний, комфортний, формат, релакс, текстиль, локальний, спонтанний, фон, унікальний, периферія, еволюція, ексклюзивний, віртуальний, інгредієнт, трансформація, ізоляція, акумуляція, трансляція.

Завдання 4. Випишіть із тлумачного словника усі значення наведених багатозначних лексем. Слова зі значеннями, найближчими до вашої спеціальності, введіть у речення.

Студія, репродукція, емаль, фігура, стиль, пейзаж, картина, палітра, альбом, етюд, жанр, фокус, туш, силует, меандр, рельєф, розетка, галерея, ландшафт, мініатюра, панорама, портрет, контур, абрис, п'єдестал, комплекс, ордер, галерея, тон, оригінал, монтаж, елемент, центр, трафарет, ілюстрація, рисунок, шрифт, стенд, ярлик, купон, модель, розетка, бордюр, образ, демонстрація, салон.

Такі вправи студенти можуть виконувати як самостійно, так і за допомогою словника іншомовної чи професійної лексики. Враховуючи це, подібні завдання доречно поділяти на різні рівні складності, відповідно їх оцінюючи (вищий бал – завдання виконано самостійно, нижчий – завдання виконано зі словником).

Як бачимо, для досягнення основної мети української мови за професійним спрямуванням (“сформувати у майбутніх спеціалістів професійно зорієнтовані уміння і навички досконалого володіння українською літературною мовою у фаховій сфері” [4, с. 15]) необхідно пропонувати різновекторні за формою, змістом і складністю завдання, які дадуть змогу студентам не лише практично оволодіти правилами сучасної української літературної мови, а й розвинути вміння послуговуватись словниками різних типів, удосконалити інтегроване володіння нормами сучасної української літературної мови, виробити здатність до самоконтролю за дотриманням мовних норм у професійній комунікації.

Список використаних джерел

1. Курило О. Й. Проблема асиметрії в мові професійного спілкування / О. Й. Курило, О. М. Фенцик // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Вип. 1. – С. 81-84.
2. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. / Я. Радевич-Винницький. — К.: Знання, 2006. — 291 с.
3. Українська мова: Енциклопедія / Редкол. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um55.htm>
4. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник. — 2-ге вид., виправ. і доповнен. / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. — К.: Алерта, 2011. — 696 с.